Weinrauch Katalin

Őszutó

Türelmetlen szél motoz
a fák közt,
avar mélyén út fut
rejtetten,
hegyoldalnak szalad a
borostyán,
s körbefon egy forrást
kecsesen.

Völgykatlanban rőt levél-
szőnyegen
lehullott makk pihen
csendesen;
puha derékalja meg
se zizzen,
ha szél bokázik a
levélen.

Csillagzápor hull a tó
vizére,
s tükrén sétálgat a
holdvilág;
hegy lábánál meglapul
a sötét,
ködfátylat ölt az
őszi világ.

Hegyi-Füstös István

Ajtónyitó tudomány

A gyömrei erdőben, nem is olyan régen élt egy madárfióka. Volt, aki szajkónak nevezte, volt, aki mátyásmadárnak. Szépen tollasodott, napról napra növekedett. Így aztán egyre kijjebb merészkedett a fenyvesből, a szomszéd makkerdő, a tölgyes széle felé. Szülei aggódva intették: – Ne közelíts emberekhez, kivált gyerekekhez!

A madárka nem figyelt rájuk, hiszen olyan érdekesek voltak a kirándulók!... Nagy, pirospettyes labdát hajigáltak a zöld gyepen, fogócskáztak, bukfenceztek, daloltak. A kismadár úgy el tudott gyönyörködni bennük!

A legjobban mégis az lepte meg, hogy egy kockás inges fiúcska milyen jól érti a madarak nyelvét. Szája mindig füttyre állt, s egyre utánozta a madarak hangját. Csaukolt, mint a csóka, fuvolázott, mint a sárgarigó, s pittypalattyolt, mint a fürjkakas. A füttyös fiú szóra bírta a kakukkot, a kacagó gerlét; még az álmos fülesbaglyot is megkaffogtatta. Mikor sipított, a nyaktekercs madár válaszolt neki; mikor tilinkózott, a szélkiáltó kezdett feleselni véle.

– Hát az én nyelvemen értesz-e? – kárált a szajkó olyan nyelven, ahogy a tyúk szokott nyekerészni a baromfiudvarban.

– Hajaj – csúfolta őt a fiú, az is valami?!... – és máris utánozta a rekedtes hangot.

– Ez nem a mi beszédünk! – méltatlankodott a szajkó, s közelebb repült vetélytársához. Ám a ravasz gyerek addig-addig csalogatta az óvatlan madarat, hogy egyszer csak – hopp! – elkapta. Menekült volna már a foglyul esett tollas vitéz, de bizony nem tudott. Rabtartója hazavitte a zsákmányát.

– Ne félj! – vigasztalta a madárkát –, jó sorod lesz nálam. Szép kis kalickában laksz, enni-inni bőven kapsz…

De a rab madárka egyre búsult, szomorkodott. Erdei társai odalopakodtak a közelébe, vigasztalták, biztatták. Egyikük-másikuk még irigyelte is az „aranyéletet”, nem tudván, milyen keserves a rabság…. Ha aztán emberek közeledtek, vagy ha macska sompolygott oda, riadtan szálltak el az erdei látogatók.

Egy hajnalon, amikor a házbeliek még aludtak, a madárka szülei röppentek oda a tornácra. Óh, hogy sírtak mindahányan; de hát bizony közbül volt a kalicka rácsa.

– Hogy menekülhetnék meg? – pityergett a rab madárka.

– Tanulj a füttyös fiútól! – tanácsolta az apja s az anyja. Többet nem mondhattak, mert ébredtek már az emberek, és elriasztották a madárszülőket.

A kis szajkó sokat gondolkodott árvaságában szerettei tanácsán. Mit tanulhatna ő a fiútól? Hiszen az embergyerek, ő pedig madárfióka… Talán a beszédét? Hisz a szajkók sokféle beszédet meg tudnak tanulni!

S elkezdte a leckéket: megpróbálta utánozni az emberek beszédét. Egyre jobban sikerült! Volt a füttyös fiúnak egy óvodás kistestvére. Ha a betegeskedő, két botra támaszkodó nagyapa ki akart lépni az udvarra, mindig őt kérte:

– Nyisd ki az ajtót, kicsikém! – És a szolgálatra kész kislány máris fogta a kilincset, s kiengedte nagyapót.

Egy szép napon kettesben maradtak. A kislány gyönyörködve nézte a kalickába zárt madarat. És a szajkó egyszer csak megszólalt:

– Nyisssd kii az ajtóóóóót, kicccssssikém!

A kislány – ahogy már megszokta – teljesítette a kérést: kinyitotta a kalicka ajtaját.

A kismadár – huss! Kirepült, megszabadult! Visszarepült a fenyves erdőbe.

Amikor az iskolások ismét arra jártak, egy magas fa tetejéről valaki ezt kiáltotta a füttyös fiúnak:

– Nyissd ki az ajtóóót, kicccssssikém!

A fiú csodálkozva bámult a hang irányába, de az ágon egyik pajtása sem ült, csak egy vidám, tiritarka madárka.

Csillagporos varázslatok
Mészely József versei

November

Dideregve vetkőzik
az erdő.
Vacogva vetkőzik
a rét.
Megfakult ruhájuk
szórják szerteszét.
Remegve bújnak
a dér-lepedős ágyba,
a tavaszig takaró
szép hó-dunnásba.

Tél lesz megint

Levél pereg,
levél kering.
Hamarosan
tél lesz megint.

Azt károgja
három varjú:
Tél lesz megint,
jégcsap-fogú.

Tél lesz megint,
fagyot hozó,
a tó vizét
páncélozó.

Tél lesz megint,
havat fújó,
fület, arcot
rózsásító.

Tél lesz megint,
én nem bánom,
repülök majd
a szánkómon.

Novemberi sóhaj

A Lajta fölött álmatag
Ködlő pára-felhők szállanak.
A töltésen, hol bokát ver a fű,
Már elnémult a tücsökhegedű.
A sziszegő szélben, ahogy siettem,
A vízbe röppent lepett ijedten
A fű közül egy árva vadkacsa,
Mint didergő lelkem őszi sóhaja.

Télbűvölő kívánságok

Havacskám, e télen légy porka hó,
Jó ropogó és jól is tapadó.

Jegecském, légy csicsonkázható,
Kitárt karokkal sodrón csúsztató.

Szánkócskám, legyél száguldó,
A hóba mély nyomokat nyomtató.

Korcsolyácskám, legyél repeső,
Jeget cirkáló sebes repülő.

Sítalpacskám, legyél suhanó,
Havat bárányfelhővé porzató.

Hógolyócskám, legyél suhogó,
De senkit soha sebesre nem bántó.

Hóemberkém, te pedig legyél bohó,
Az arcomra rózsa-pírt ragyogó.

S víg játékunk mindig repessze szét
A vacogtató fagy dühöngő dühét.

Novembernek víg kedve

Novembernek víg a kedve,
Derűs, mint a szőlők leve.
Örömében dugót durrant,
Táncra perdül, dalol, kurjant.

Azért a sok hejehuja,
Mert borrá forrt pezsgő mustja.
Majd elcsitul a kortyondi,
Ha András-nap rendre inti.

November vége

Fakó levél pilinkél,
A dión már nincs burok.
A domboldal zöldes gyepét
Lelegelték a juhok.

Dér gyapjazza kertünket,
Megborzong a hecsedli,
És az égen, komor-kéken,
Felleg nyargal, hóteli.

Történetek a görög regevilágból

Midász király

Szegény Midász király! Ugyancsak megjárta telhetetlen kapzsiságával. De az még hagyján. Ennek a következményeit könyörgésével még valahogyan el tudta magáról hárítani; hanem abból a bajból, amelybe rossz ízlése és helytelen ítélete sodorta, soha többé nem tudott kilábalni.

Dionüszosz boristen kíséretével a kis-ázsiai Frígiában bolyongott. Egyszer csak azt veszik észre, hogy az isten volt nevelőjét, a görög Szilenoszt valamiképpen elvesztették. Megtörtént az már máskor is. Az öreg ugyanis igen szerette a bort és gyakran felöntött a garatra. Ittasságában sokszor eltévelygett a társaságtól. Most is úgy történt. Pásztoremberek rátaláltak és Midász királyhoz vezették. A király rögtön ráismert. Kitűnő vendége tiszteletére tíz nap, tíz éjjel tartó mulatságot rendezett. Midőn tizenegyedszer kelt föl a nap, Midász király fogta Szilenoszt és elkísérte Dionüszosz istenhez.

A bor istene láthatóan megörült, hogy viszontlátta nevelőjét. Jókedvűen fordult Midászhoz:

– Hálás akarok lenni jószívűségedért, hogy kedves Szilenoszomat visszahoztad. Szabadságot adok neked, hogy bármit kérhess tőlem. Kívánságodat teljesíteni fogom.

– Engedd tehát – szólt mohón Midász –, hogy amihez csak hozzáérek, sárga aranyná változzék.

– Legyen kívánságod szerint – mondta Dionüszosz, de magában sajnálta a királyt, hogy nem kívánt okosabbat.

Mihelyt elbúcsúzott Midász, azonnal próbát tett. Útközben megérintett egy ágat: legott aranyná változott. Felvett egy rögöt: arany lett belőle. Letépett egy búzakalászt: arany csillogott a kezében. Sietett haza. A hosszú úton megéhezett. Otthon ebédhez ült. Azonban mi történt? A kenyér, a hús, a sajt, a gyümölcs: mind aranyná változott. Felhörpintett egy pohár bort: folyékony aranyat érzett szájában. Éhesen kelt fel az asztaltól. Kétségbeesetten emelte aranytól fénylő karjait az ég felé, és így könyörgött:

– Bocsáss meg, Dionüszosz atyám, kapzsiságom miatt! Könyörülj rajtam, vedd vissza adományodat, nem kívánok immár többé aranyat.

Dionüszosz jószívű volt. Megszánta Midászt és így szólt hozzá:

– Szárdész város mellett folyik a Paktolosz folyó. Keresd fel ennek forrásait, s ahol a habzó víz legjobban buzog, oda tartsd fejedet, hogy lemossa rólad bűnödet!

Midász követte az isten utasításait és szerencsésen megszabadult a veszedelmes adománytól.

Ettől fogva csak erdőn, mezőn érezte jól magát, s buzgó tisztelőjévé lett Pán istennek. A pásztorok istene nádsípjával mulattatta a környék nimfáit és pásztorait, akik egészen el voltak ragadtatva Pán sípjától, énekétől. Nem győzték eléggé dicsérni Pánt, s az nagy zenésznek képzelte magát. Végül annyira elbizakodott, hogy egy sorba helyezte magát a nagy Apollóval. Versenyre hívta ki Apollót. Az öreg Tmoluszt, a hegyi szellemet jelölték ki versenybírónak. Tmolusz fülei mellől félretolta az erdőket, hogy jól hallhasson, aztán odaszólt a nyájak istenének:

– Kezdheted.

Pán rázendített sípján egy frígiai dalra, amely a jelenlévő Midászt egészen elbájolta.

Midőn Pán elkészült, Tmolusz Apolló felé fordította arcát.

Apolló bíborpalástba öltözve, fején borostyánkoszorúval jelent meg. Minden mozdulata, mellyel hangszerét előkészítette, szakértőre vallott. Lantjátéka egészen elbűvölte Tmoluszt, aki így ítélt:

– A lant messze felülmúlja a nádsípot.

Mindenki helyeselte az ítéletet, csak Midász jelentette ki, hogy igazságtalannak tartja.

Apolló úgy gondolta, amelyik fülnek a síp jobban tetszik a lantnál, az nem érdemli meg, hogy olyan alakú legyen, mint más ember füle. Midász füleit szamárfülekké változtatta. A király szégyellte ezt a gyalázatot. Magas süveget viselt, hogy füleit, melyeket kendővel is lekötött, elrejtse. Borbélya azonban egyszer mégis észrevette. Elmondani ugyan senkinek se merte, de a titok megtartása nagy kínjába került. Egyszer kiment a mezőre, ásott egy nagy gödröt, s abba belesúgta a titkot: Midász királynak szamárfülei vannak! Aztán gondosan visszahányta a földet és elegyengette a talajt.

Tavasszal nádas nőtt azon a helyen. Ha fújt a szél, az egész nádas azt suttogta: Midásznak szamárfülei vannak!

Bellerofon

Midőn jó néhány évvel ezelőtt Korinthusban jártam, a város szélén kör alakú kis görög templom romjaira bukkantam. Még ott voltak az oszloplábak töredékei, egy-két oszlopfődarab, s ki lehetett venni a templom előtt álló kőoltár maradványait is. A romok között egy idősebb görög férfiú üldögélt magábamerülten. Velem, járókelővel nem törődött. Látszott rajta, hogy lelke valahol a messze múltban kalandozik.

– Bocsánat, uram – szóltam hozzá –, ugye templomnak maradványai ezek a kövek, ezek az épületromok itt?

– Eltalálta, csakugyan templom állt itt valaha. De ne gondolja – tette hozzá szigorúan –, hogy valami tükörbe néző, hiú istennőcske temploma. Ha az volna, akkor ön aligha látna itt engem. Ez a templom a mi korinthusi őseink nemzeti hősének, Bellerofonnak volt szentelve. Neki áldoztak itt azok, akik a nagyságot bukása után is tisztelték. Maga persze – szólt szinte szánakozva – mint idegen, soha nem hallott Bellerofonról.

– Vagy igen – feleltem sértődötten. – Hallottam is, olvastam is, sőt tanítottam is a hősről.

– Olvasott? – szólt kissé gúnyosan. – Ha érdekli, elmondok én egyet-mást Bellerofonról úgy, ahogy az ő történetét itt a helyi hagyomány fenntartja.

– Nagyon le fog kötelezni – szóltam nyájasan, s leültem vele szemben egy oszlopláb töredékére.

– Már említettem – kezdte beszédét a görög –, hogy Bellerofon Korinthus nemzeti hőse volt. Mielőtt azzá lett volna, unokája volt a nagyhírű, szerencsétlen végű Sziszifusz királynak. Hatalmas termetű, okos, jószívű dalia volt. Valami vitézi harcban megölte ellenfelét, azért egy időre elhagyta hazáját s Argoszba menekült Proitosz királyhoz.

– Tudja maga, hol van Argosz? – kérdezte közben élénken az öreg.

– Hogyne tudnám! – szóltam. – Dél-Görögország délkeleti részében.

– Ott van – bólintott megnyugodva, s most már láttam rajta, hogy nem tartja kárba veszettnek az időt a velem való beszélgetésre.

Aztán folytatta:

– Itt a király nagyon megszerette Bellerofont, de – szerencsétlenségére – a királyné, Sztenobeia is, A derék Bellerofon nem akart hálátlan lenni vendéglátó gazdája iránt, ezért a királynéval szemben tartózkodó volt, s kedveskedéseit elhárította magától. Ez sértette a királynét, s bosszúból bepanaszolta a királynál Bellerofont, hogy tolakodó vele szemben. Proitosz elhitte felesége hazudozásait, s első felháborodásában meg akarta ölni Bellerofont, de aztán mást gondolt. Elküldte Kis-Ázsiába, Lykiába apósához, Jobatész királyhoz, s egy pálcát küldött vele titkos, rovásos írásjelekkel. Jobatész kilenc napon keresztül mint legkedvesebb vendégét ünnepelte, tejbe-vajba fürösztötte. A tizedik napon azonban elkérte a rovásos pálcát, s megdöbbenve olvasta, hogy veje azt kívánja tőle, hogy a pálca átadóját haladéktalanul ölje meg. Jobatész király az eltelt kilenc nap alatt annyira megszerette vendégét, hogy megölni átallotta. Hogy azonban valamiképpen veje kívánságának is eleget tegyen, elhatározta, hogy olyan megbízatásokat ad neki, amelyekben okvetlenül el kell pusztulnia. Magához hívatta Bellerofont, s így szólott hozzá:

– Éppen jókor jöttél, fiam. Országomat a Chimaera szörnyeteg pusztítja. Elöl oroszlán, közepén kecske, hátul sárkány. Eddig senki sem tudott vele megmérkőzni. Te merész hős vagy, keresd fel és öld meg.

Bellerofon minden vitézsége dacára meghökkent. Még jóravaló fegyvere sincs nála. De azért nem ellenkezett. Megindult. Útközben egy kék szemű, serdülő, nyulánk ifjúvá változott. *(Folytatjuk)*

Tóth Elemér

Őszi éjszakán

Őszi éjszakán
festők látogatják
a fákat.

Csillaglámpákra
denevérőrök
vigyáznak.

Reggel kel a nap,
s a fák ezüstben
áznak-fáznak.

Csanády János

Elröpültek a fecskék

Elröpültek a fecskék,
a csivitelő fejecskék,
november zord szele zúg,
zúzmarát hord a huzat.

Lent Délen ülnek,
vagy fenn repülnek,
a novemberi nyár ott
lágy legére ülteti őket.

Itt a fészkek üresek,
néptelenek az ereszek,
a villanypózna-drótszál
fölött csak a varjú kószál.

Elröpültek a fecskék,
hangtalanok az esték,
november szele zúg,
zúzmarát hord a zord szél.

Zelk Zoltán

Október

Sűrű felhős fönn az ég,
sárgul már a lomb, a rét,
s a fák ága
őszi sárba
hullatja már levelét.

Bizony elmúlik a nyár,
új ruhát ölt a határ.
Előbb sárgát,
majd fehéret,
s újabb kikeletre vár.

Hamuszínű ég alatt
elszálltak a madarak.
Úgy köszöntek:
visszajönnek,
várjunk vígan új nyarat!

Simon István

Novemberi alkony

Koppan a fagy s olykor esővíz
szemfájdító filmje pereg,
este meg lebegnek a türkiz
égen a piros föllegek.

A város dermed, november
alkonya már a kisikált,
fejünkre borított üst, melyből
kidöntötte az év a nyárt.

Milyen hideg tud az ég lenni,
mikor ragyogva jön a tél,
s ligetes a világ, ha messzi
útjáról a szél hazatér.

Szelek a horizonton körben
s a felhő piros szárny, uszony,
vagy átlátszó éggel tömötten
magas láda a hátukon.

Nézem, mint rég a messzeföldi
kiabáló sok üvegest –
a védtelen vizet befödni
hozzák a kékfényű jeget.

Szepesi Attila

Tompa utca

Ez az utca
görbe utca,
pár lépés a
széle-hossza.

Ritkán járja
csacsifogat,
kapujában
kutya ugat.

Néhanapján
lépked arra
harangozó,
csizmavarga.

Tompa utca,
kis utca:
pacsirta is
befutja!

Tamkó Sirató Károly

Szembeszél

Hogyha fúj
a
szembeszél,
okos
ember
nem beszél!
Lélegzik az orrán át.
Nagy hidegben
ősz-esőben
így
játssza ki
a náthát!

„Az én országom nem e világból való”

ÚTRAVALÓ

– Bogi, ma egy nagyon furcsa mondatot hallottam. Azt mondták, hogy a keresztyén kettős állampolgár, vagyis két országhoz tartozik. De hogyan lehet valaki két ország állampolgára? És melyik két országról van szó?

– Az egyik ország az, ahol élsz, neked például a Pitypangos rét. Itt tanulsz, és majd itt fogsz dolgozni. Az itteni törvények szerint kell élned, vannak jogaid és kötelességeid. Ugyanakkor, ha az Isten szavát megtartod, neki szolgálsz és követed Krisztust, akkor a Mennyország is a te otthonod.

– De hát hogyan lehet egyszerre két helyen lakni?

– Hogy ezt megértsd, elmesélem neked Krekre, a gólyafióka történetét.

Gólyamama és gólyapapa büszkeségének nem volt határa, mikor kis csemetéjük a tojásrepedéseken kidugta a fejét. Ünneplésre azonban nem volt sok idejük, az apró madárcsőrök rövid időn belül türelmetlenül követelték a finom reggelit, aztán a tízórait, ebédet, uzsonnát, vacsorát. A gólyapár fáradhatatlanul kereste csemetéjének a megfelelő táplálékot. Eleinte semmi mást nem tett Krekre, csak evett és pihent. Aztán, ahogy erősödni kezdett, egyre többször kívánkozott a fészek szélére. Repülni, szállni, egyre feljebb, de jó is lenne, szárnyacskái azonban még nem voltak készek erre. Szülei gyakran meséltek neki arról a távoli tájról, ahol nagyon sok a táplálék, ahol meleg van, és ahol nagyon jól fogja majd érezni magát.

– Eljön az idő, amikor útra kell majd kelnünk – mondta gólyamama egyik este vacsora után, – hosszú lesz az út, de a végén csodálatos hely vár minket.

Krekre lassan megtanult repülni, s már egyre távolabbi ágakra is elvitték szárnyai. Közben tanulgatta a maga lakhelyének szokásait is, mit mikor tegyen, és mit nem tehet, mire kell vigyáznia, mire kell odafigyelnie.

– Nekünk különösen vigyáznunk kell arra, mit teszünk – figyelmeztette gyakran édesapja –, a mi országunk nem itt van, ezért minket jobban figyelnek a többiek.

Krekre képzeletében egyre színesebben élt az a másik világ, amelyet ugyan még nem látott, de szülei szavai után nagyon szépnek gondolt. El is mesélte gyakran barátainak, hová készül.

– Még hogy másik ország – húzta el a száját Cingi, a veréb az egyik ilyen alkalom után –, minek az? Kinek hiányzik? Nekem ugyan nem! Hidd el nekem, barátocskám, ilyen csodaország nem létezik, csak a szüleid találták ki, hogy szófogadóbb legyél, te meg szépen elhitted. Nekem már az öregapám is itt élt, nagyon sokat tapasztalt, de soha nem mesélt nekem erről a csodálatos helyről. Verd ki gyorsan a fejedből, és ne foglalkozz ilyen ostobaságokkal!

Krekre nem tudta, mit válaszoljon. Becsapták volna, és tényleg nem is létezik az a szép ország? A barátai sajnálkozva ingatták a fejüket.

– Egyet se búsulj, pajtás, nem olyan rossz itt, játsszunk meg szórakozzunk, aztán majd csak lesz valahogy, gyere, ne lógasd az orrod.

Otthon Krekre kérdőre vonta szüleit.

– Becsaptatok, az az ország nem is létezik, csak kitaláltátok, hogy jó legyek!

– Ki mondta neked ezt az ostobaságot?

Krekre beszámolt a veréb gúnyos szavairól, a barátok értetlenkedéséről. A szülők meghallgatták a gólyafióka panaszait, majd édesapja csak ennyit mondott:

– Nem tudom bebizonyítani neked, hogy létezik az az ország, de eldöntheted, kinek hiszel. Attól, hogy a barátaid nem hisznek benne, ez a hely létezik, és ha hiszel nekünk, te magad is meglátha-tod. Eljön majd az idő, és nem is sokára, hogy a saját szemeddel bizonyosodhatsz meg róla, hogy amit mondtunk, a felét sem tükrözte annak, ami rád vár.

Teltek a hetek, a hónapok, Krekre egyre okosabb és erősebb lett. A barátai előbb-utóbb elfogadták kicsit hóbortos történeteit a távoli tájról, és bár nem hitték, de meghallgatták. Krekre egyre izgatottabb lett, ha szóba került otthon a téma, és türelmetlenül várta a percet, amikor végre elindulnak.

Egy nap aztán gólyamama összenézett gólyapapával, s Krekre szavak nélkül is tudta, itt a nagy nap, eljött, amire annyira várt. A gólyacsalád a magasba emelkedett, néhány szárnycsapással elbúcsúztak a fészektől, a barátoktól, ismerősöktől, aztán eltűntek a messzeségbe.

– Milyen volt az ország, meséld már!

– Nem tudom, nem jöttek vissza többet. A barátok egy ideig találgatták, mi történhetett velük, rossz hír nem jött felőlük, igaz, jó sem. Én azért remélem, hogy szerencsésen megérkeztek. Azt azonban tudom, hogy minden gólyaszülő megtanítja gyermekének, hogy higgyen abban a szép országban, aztán minden ősszel elindulnak. A gólyák élete nagyon hasonlít a keresztyénekére. Itt születnek, itt nőnek fel, de egész nyáron a nagy utazásra készülnek, aztán elindulnak. Két ország állampolgárai, de az itteni életük csak készülődés a nagy útra.

– Vagyis, ha keresztyén vagyok, akkor nekem is készülődnöm kell a Mennyországba?

– Bizony nem árt megtanulni egy-két dolgot. Ha csak ez a világ fontos neked, akkor nem vagy méltó arra, hogy a másik ország befogadjon. És arra emlékszel még, hogy a gólyapapa mit tanított a fiának?

– Hogy nekik különösen oda kell figyelniük a tetteikre, mert őket jobban megnézik a többiek.

– Így van ez a keresztyénekkel is. Sokan nem hisznek a Mennyországban, de árgus szemekkel nézik azokat, akik hisznek keresik a hibát, és örülnek, ha megtalálják. Ne adj nekik okot a kárörömre, igyekezz a tökéletességre, hiszen tudod: a mi országunk nem e világból való.

Olasz Tímea

Bibliai ábécé

Jabbók. A Jordán egyik mellékfolyója. Jákob ezen a folyón kelt át családjával azon az éjszakán, amelyen tusakodása után elnyerte Isten áldását.

Jairus. Zsinagógai elöljáró Kapernaumban. Jézus csodatételeinek a hallatára odament hozzá és kérte, hogy gyógyítsa meg a beteg leányát. Jairus háza felé haladva hírt kaptak, hogy meghalt a leány, ne fárassza a Mestert. Jézus azonban azt mondta neki: „Ne félj, csak higgy." S belépve a házba, így szólt a hangosan siránkozókhoz: „Miért sírtok, a gyermek nem halt meg, csak alszik." Amikor erre kinevették, a szülőkön kívül mindenkit kiküldött, kézenfogta a leányt, s így szólt hozzá: „Leányka, ébredj fel." A gyermek azonnal felkelt.

Jakab. Három Jakabról van szó az evangéliumokban. Az egyik egy halász, Zebedeus fia, János testvére, a 12 tanítvány egyike. (István után ő lett a második keresztény vértanú, Heródes Agrippa végeztette ki.) A második Jakab Alfeus fia, szintén egy a tizenkettő közül. A nevén és tanítvány voltán kívül szinte semmit sem tudunk róla. A harmadik Jakab Jézus testvére, aki később a jeruzsálemi gyülekezet vezetője lett, s Kr. u. 62-ben vértanúhalált halt, a zsidók megkövezték.

Jakab levele. Az Újszövetségnek ez az öt fejezetből álló rövid könyve nem olyan levél, mint a Pál apostoléi. Inkább valamilyen prédikáció azokhoz a zsidókhoz, akik keresztények lettek, de még vannak kétségeik, elcsüggednek a kísértések között, meghunyászkodnak az előkelők és jómódúak előtt, de gőgösek az alacsonyabb rangúakkal és szegényekkel szemben, nem tudják megzabolázni a nyelvüket, fenyegeti őket az elvilágiasodás veszélye, ítélkezők és elbizakodottak, pedig felülről kapott bölcsességre és kitartó imádságos életre lenne szükségük. Központi tanítása, hogy a „hit cselekedetek nélkül halott", nem cáfolata Pál tanításának arról, hogy „hit által kegyelemből" igazulunk meg, hanem a kegyelem erejéből munkálkodó hit valódiságának a próbája, miként Jézusnak ez a figyelmeztetése: „Gyümölcseikről ismeritek meg őket." A levél szerzője a hagyomány szerint Jakab, az Úr testvére, a jeruzsálemi gyülekezet vezetője. Ezt újabban sokan vitatják, de érveik nem győzték meg a hagyományos felfogás híveit.

Jábés-Gileád. Ennek a Jordántól keletre fekvő kis városnak a lakóit az ammóniak fenyegették. Saul királyhoz fordultak segítségért, s az le is verte a támadókat. A jábés-gileádiak ezt sohasem felejtették el. Mikor Saul elesett a gilboai csatában, éjjel összeszedték a király és fiai tetemeit, és eltemették Jábés-Gileádban egy tamariszkuszfa alatt.

Jáél. A kéni Heber felesége, aki megölte Siserát, a kánaániak vezérét, amikor az izraeliektől szenvedett vereség után Jáél sátrában keresett menedéket. Az asszony befogadta, tejjel kínálta, de amikor elaludt, egy sátorcöveket vert a halántékába és a földhöz szegezte.

Jáfet. Noé egyik fia. Valószínűleg az ő leszármazottai, a jáfeiták népesítették be a bibliai kor elején a Fekete- és Kaspi-tenger környékét a délebbre lakó sémitákkal és az Afrika északi partjaira települt hámitákkal szemben.

Jákob. Mózes első könyvének elbeszélése szerint Jákob születésekor ikertestvére, Ézsau sarkába kapaszkodott. Ezért nevezték el Jákobnak, azaz „kapaszkodónak". Egy másik értelmezés szerint Jákob „csaló"-t jelent. Ézsau azt mondta róla: „Méltán nevezik Jákobnak, hiszen már másodszor csalt meg engem. Elvette az elsőszülöttségi jogomat, most meg elvette az áldásomat is." Mindenesetre Jákob úgy ragaszkodott az elsőszülöttségi joghoz és az elsőszülöttet megillető áldáshoz, hogy csalás útján is megszerezte. Ezért viszont el kellett menekülnie otthonról. Vándorlásai közben Isten többféleképpen is szólt hozzá. Az egyik alkalommal álmában egy létrát látott, amely a földtől a mennyig, Isten színéig ért. Majd megígérte neki Isten, hogy nagy nép atyjává teszi. Minden hibája ellenére sem feledkezett el Jákob soha Isten tiszteletéről és több helyen is állított emléket neki. 12 fiától származott Izrael 12 nemzetsége. Akárcsak Jákob, az izraeliek is gyakran voltak engedetlenek Isten törvényével szemben, de újból és újból megtértek az Úr tiszteletére.

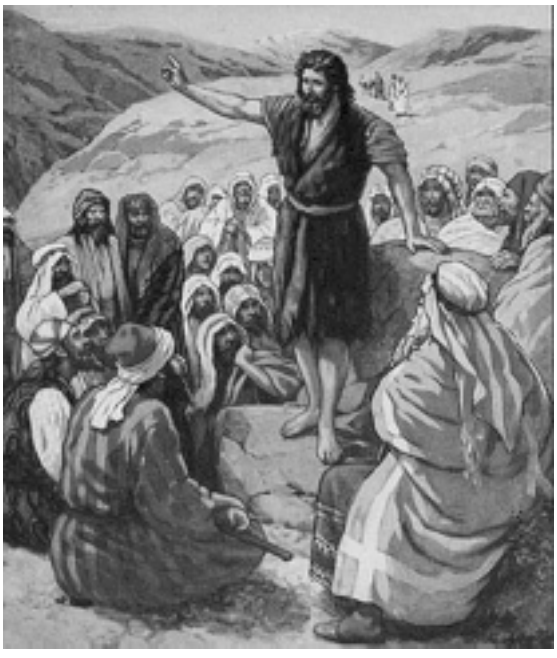

János apostol. „A tanítványok egyike, akit Jézus szeretett" – így jellemzi János evangéliuma az egyik tanítványt. Melyiket? Valószínűleg saját magát, a halász Zebedeus fiát, aki Jakab testvérével együtt lett Jézus követője Galileában. Unokatestvére lehetett Jézusnak, mivel Salome, János anyja és Mária anyja valószínűleg testvérek voltak. A kereszten Jézus János gondjaira bízta az anyját, és ettől kezdve János az otthonába fogadta Máriát. János lett a jeruzsálemi keresztény gyülekezet egyik vezetője. Többször is elfogták, megfenyegették és megverték, de végül szabadon bocsátották. A későbbiekben csak annyit tudunk róla, hogy Patmosz szigetére száműzték „Isten Igéjéért és Jézus bizonyságtételéért", és ott részesült a Jelenések könyvében leírt látomásokban. Ezen a könyvön kívül három levele és egy evangéliuma maradt ránk a Szentírásban.

(Cecil Northcott *Bibliai lexikon gyerekeknek* című könyve alapján)

Férgek I.

Linné, a mai áttekinthető rendszertan első megfogalmazója az állatokat összesen 6 nagy csoportba osztotta. Valahogy úgy járt el, mint Weöres Sándor kis versében olvashatjuk:

Már közhírré szétdoboltatik,
minden kislány férjhez adatik,
szőkék legelébb, aztán feketék,
végül barnák és a maradék.

Tudniillik Linné szerint vannak emlősök, madarak, kétéltűek, halak, rovarok és a „maradék", amibe mindaz belekerült, ami nem tartozott a többi ötbe: a férgek.

A későbbiek során a kutatók igyekeztek e szedett-vedett csoportban rendet teremteni. Igen sok faj került ki a férgek skatulyájából, de a megmaradtak még mindig roppant változatosságot mutatnak. A férgek meglepő sokféleségére jellemző, hogy egyes alakok nagysága nem éri el, csak a milliméter tört részét, de vannak 30 méter hosszú férgek is.

Ha elővennénk egy tudományos könyvet, a férgeknek két tulajdonságát találnánk kiemelve: kétoldalas voltukat, s azt, hogy három csíralemezből állnak. Hát ez nem sokat mond így első hallásra. Mi sem lett volna egyszerűbb, mint ha nem írom ide, hiszen ez az írás nem tudományos cikk. De miért ne próbálnánk egyszer megnézni, mi is rejlik az ilyen száraz meghatározások mögött? Az eddig megismert soksejtűek általában gömbölyű vagy hengeres lények voltak, ami megfelelt a vízben lebegő vagy a fenéken ágaskodó életmódjuknak. A férgek őse azonban áttért a csúszkáló-mászkáló életformára. S ebből a következők származtak. Először is hasuk és hátuk lett. A hasra került minden, ami a táplálék megragadására és elfogyasztására szolgál. A hátra viszont a védelem színei, eszközei (pl. mérges mirigyek) jellemzők. De ami csúszik-mászik, annak végül kifejlődik egy előrehaladó feji vége, s itt összpontosulnak a legfontosabb érzékszervei. Az érzékszervek idevonzzák az idegrendszer jelentékeny részét, s az idegsejtek itt tömörülő dúcaitól a fejlődés útja az agyvelő felé vezet. Aminek hasa-háta van, elöl feje, hátul farki vége, annak, természetesen, már két oldala is van. S ez a szervezettségi alapelv, amely így kialakult a férgek csoportjában, megmaradt és jellemző ma is minden magasabb rendű állatra. Íme, ez a jelentősége a férgek „kétoldalúságának".

S most lássuk azokat a csíralemezeket! Tudjuk, hogy pl. a polipok fejlődése a petétől a szedercsírán és a labda alakú hólyagcsírán át a kétrétegű, serleg alakú lárvához vezet. Az ilyen lárvák két rétegéből két szövet válik, ahogy az állat kifejlődik. A lárva két rétegét, a későbbi fejlődés e kiindulópontjait csíralemezeknek nevezik. A férgeknek már három ilyen csíralemezük van: külső, belső és e kettő között egy középső. E középső lemezből fejlődik a férgek izomzata, s ezzel lehetővé vált, hogy a megismert állatokénál sokkal fejlettebb izomzatú lények jöjjenek létre. Fejlettebb izomzat azonban gyorsabb mozgással jár, ami másrészt fejlettebb érzékszerveket és idegrendszert kíván. (Már a medúzán is láttuk, hogy a polipénál mozgékonyabb élete fejlettebb érzékszervekkel és idegekkel társult). A nagyobb mozgékonyság, az élesebb érzékek előnyösek a táplálék megszerzése szempontjából is. A fokozottabb mennyiségű táplálék feldolgozására fejlettebb szervek jönnek létre. S ahogy felfelé haladunk az állatvilág formáinak az egyszerűtől a magasabbrendű fajokhoz vezető lépcsőjén, a férgek

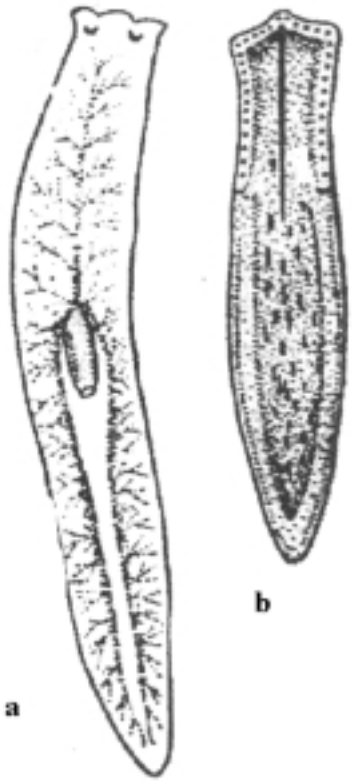

a) Tejfehér örvényféreg. b) Fekete planária

az első olyan állatok, amelyeknek már veseszerű szerveik is vannak az anyagcsere-bomlástermékek kiürítésére. S a középső csíralemezből származnak azok a sejtek is, amelyekben táplálék halmozódhat fel. A tartalékok felhalmozásának e lehetősége nagyobb ellenállóképességet biztosít a férgeknek, s ez az oka, hogy sok féreg csodálatosan tűri az éhezést és a kiszáradást.

Mindez együtt: kúszó mozgás, megnövekedett mozgékonyság, nagyobb ellenállóképesség – a férgeket arra képesítette, hogy otthagyják a tengert, először meghódítsák az édesvizet, s azután kiléphessenek – elsőként a soksejtű állatok közül – a szárazföldre.

Joggal mondhatjuk tehát, hogy férgek, pontosabban a mai férgekhez hasonló állatok voltak a mai magasabbrendű állatok ősei. Ennek persze még sok egyéb bizonyítéka is van, de itt elégedjünk meg ennyivel.

Illár Lénárd

Érdekességek az állatok világából

Állati számok

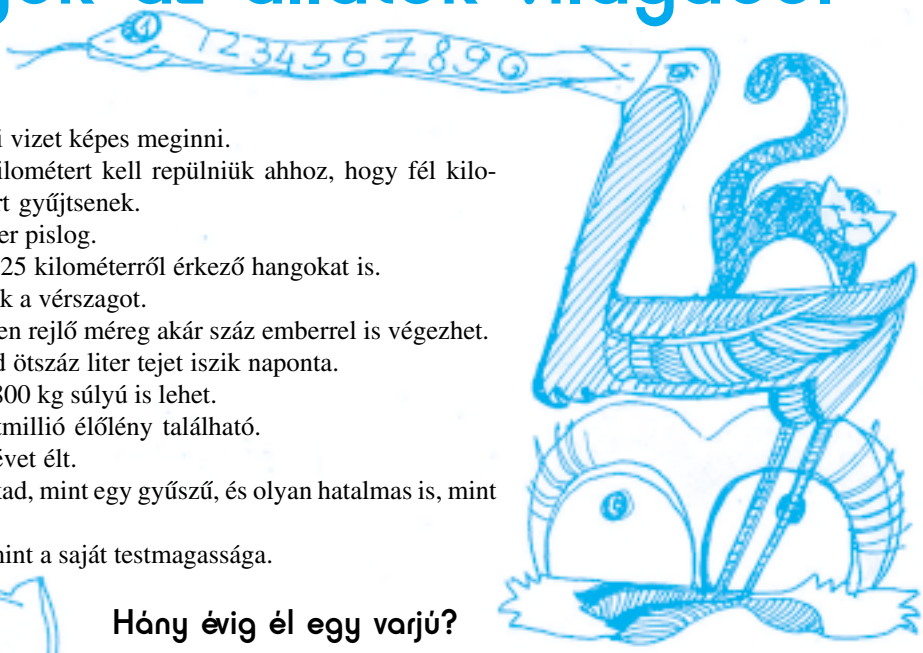

• A teve tíz perc alatt 500 csészényi vizet képes meginni.
• A méheknek csaknem 90 ezer kilométert kell repülniük ahhoz, hogy fél kilogrammnyi mézhez elegendő nektárt gyűjtsenek.
• A strucc percenként csupán egyszer pislog.
• A delfinek a vízben meghallják a 25 kilométerről érkező hangokat is.
• A cápák egy kilométerről megérzik a vérszagot.
• A rettenetes nyílméregbéka bőrében rejlő méreg akár száz emberrel is végezhet.
• A hosszúszárnyú bálna borja majd ötszáz liter tejet iszik naponta.
• A fehér fejű réti sas fészke akár 1800 kg súlyú is lehet.
• Egy teáskanálnyi tengervízben ötmillió élőlény található.
• A világ legidősebb aranyhala 43 évet élt.
• A medúzák között olyan kicsi is akad, mint egy gyűszű, és olyan hatalmas is, mint két mosógép együtt.
• A bolha 130-szor akkorát ugrik, mint a saját testmagassága.

Hány évig él egy varjú?

Gyakran mondogatják, hogy a varjak akár száz évig is élnek. Ez bizony nem igaz!

A gyűrűzések segítségével sikerült bebizonyítani, hogy a koromfekete vetési varjú vagy a rétek felett károgó szürke hátú dolmányos varjú általában 7-8 évig él. Kivételesen persze akadnak öreg, 30–40 éves varjak is. A többség azonban korábban elpusztul még a fészekben vagy első kirepülésük után.

A vetési varjú nagy telepekben költ. Ezek környékén gyakran elpusztítják az ott fészkelő védett madarak tojásait, fiókáit.

Átverik főnökeiket a majmok

A majmok igyekeznek titokban tartani táplálékuk lelőhelyét, amíg vezetőjük a közelben tartózkodik. Angol és német kutatók az állatok számára észrevehetően banánt és mazsolát helyeztek el egy kartondobozban. A kísérleti állatok ismerték a rejtekhelyet, ki tudták nyitni a dobozt, majd gyorsan megették a csemegét. A kutatók ezután egy rangidős majmot engedtek a kifutóba. A természetben egy csapat domináns vezetőjének szabad először a zsákmányból ennie. A kísérletben részt vett állatok azonban nem árulták el az alfa hímnek a rejtekhely hollétét, a tápláléktól egészen távol csoportosultak, nehogy felhívják rá a figyelmét. Ahogy a főnök távozott, egy pillanat alatt a doboznál termettek.

Brókerzseni papagáj

Jobb spekulánsnak bizonyult egy papagáj jó pár brókernél egy tőzsdei versenyen Dél-Koreában. A pápua új-guineai madár harmadik lett egy hathetes befektetési viadalon, nyolc profi alkuszt utasítva maga mögé. Holott nemigen dicsekedhet pénzügyi, gazdasági diplomával, sőt vélhetően érettségije sincs. Hogy melyik részvényt érdemes venni, azt mindig csőre koppintásával választotta ki, vaktában. Harminc golyó képviselt 30 értékpapírt. A papagáj csak hétszer vásárolhatott a hat hét alatt, a brókerek 190-szer. Mindenki tízmillió forintnyi összeggel rajtolt. A végeredmény átlagosan 4,6 százalékos veszteség. Csupán két bróker előzte meg a papagájt, az egyik 64 százalékos nyereséggel zárt, a másik 21 százalékossal. Az ötéves papagájlány is nyerve fejezte be spekulációit: 13,7 százalékkal gyarapította pénzét.

Olvastad már?

Ugye Te is hallottad már, amikor a felnőttek – sóhajtva, legyintve, ki pedig felháborodva – azt mondják: A mai gyerekek nem olvasnak, csak a képernyőt bámulják…

Mi másként gondoljuk. Hiszünk abban, hogy Ti is szeretitek a könyvet. Ebben a rovatunkban egy-egy közkedvelt ifjúsági regényből vagy meseregényből mutatunk be egy szemelvényt. Azok számára, akik még nem olvasták: kedvcsinálóul, azoknak pedig, akik már kétszer vagy háromszor is: az emlékek felidézéséül.

Wass Albert

A törpék és az óriás

(Részlet)

A törpék a hegy lábánál éltek. Icipici házacskáik voltak és szép kis kertjeik. Mivel ennyire icipicik voltak, nem használhatták a lovak vagy traktorok erejét a munkához, mint mások. Szarvasbogarakat és katicabogarakat szelídítettek, azok szántották fel földjeiket, azok húzták icipici szekerecskéiket. Icipici istállókat is építettek a levéltetvek számára, amelyek náluk a teheneket pótolták. Naponta kétszer etették és fejték őket.*

A törpék gondtalanul éltek, de amikor pillantásuk néha-néha a hegyre esett, bizony, igencsak aprónak érezték magukat. A hegy óriási volt, és nagy-nagy árnyékot vetett a házukra. Még a napocskát is eltakarta, amikor az reggelenként nagy ásítozva felkelt az ágyából.

A törpék gyakran panaszkodtak emiatt, de vénséges vén királyuk, Bumbalu, aki nagyon bölcs volt, csak mosolygott rajtuk.

– Ne panaszkodjatok, butuska törpék! Napkeltekor, ugye, fel kell kelnetek, s munkához kell látnotok? Nos, ha a hegy nem lenne ott, a nap minden reggel hatkor kelne, és nem kilenckor. Akkor három órával hamarabb kellene kelnetek. Ne panaszkodjatok, inkább legyetek hálásak ezért a háromórányi szundikálásért, amit ajándékba kaptok! – szólt a bölcs király népéhez.

Bumbalu király, mint már mondtam, nagyon-nagyon bölcs volt. Egy nagy, régimódi csergőórája is volt, mely minden reggel pontosan kilenc órakor csöngetett. Mert megtörténhet, hogy egy napon beborul az ég, és akkor a nép nem tudhatja, mikor kell felkelni és munkához látni.

Nagyon-nagyon magasan, az óriáshegy tetején élt egy óriás – nagyon kedves, szeretetreméltó óriás. Ennek ellenére magányos volt, csak a nagy fekete holló barátságára számíthatott.

Az óriásnak óriásnagy háza volt, óriásnagy kerttel, ahol óriásnagy növények teremtek. Amikor nem volt más dolga, az óriás kiült a hegy legmagasabb csúcsára, és a végtelen kék messzeséget bámulta. És nekem elhihetitek: az óriás nagyon messzire ellátott a szikláról. Annyira messzire, hogy néha-néha kénytelen volt egy óriásit sóhajtani. Sóhaja olyan óriási volt, hogy örvényleni kezdett körülötte a levegő, és szélvihar keletkezett.

– Te jó ég – sóhajtotta egy napon az óriás barátjának, a nagy fekete hollónak. – Te jó ég, amikor a messzeséget bámulom, annyira kicsinek érzem magam!

A nagy fekete holló bólintott, és így válaszolt:

– Milyen igazad van. A világ nagyon széles, nagyon hosszú és nagyon magas, mi pedig csak apró pöttyök vagyunk benne; te egy nagy pötty, én egy kicsike pötty, de azért mindketten pöttyök vagyunk.

– Igen – helyeselt az óriás –, pontosan ennek érzem magam. Egy icipici pöttynek!

Mert tudjátok, az óriás nem tudta magáról, hogy óriás. Soha nem látott még más élőlényt önmagán kívül, csak a kumba-kumba állatokat, azokat is hétévenként egyszer, azok meg szintén nagyon nagyok voltak.

A kumba-kumba állatok messze-messze, a Gumpa-Gumpa lápban éltek, ahol a bumpa-bumpa fák nőnek. Ezeknek az állatoknak nagyon ízlett a bumpa-bumpa fák levele, de a láp minden hetedik évben kiszáradt. Ilyenkor a bumpa-bumpa fák is kiszáradtak, és egy fia levél sem nőtt rajtuk. Így hát a kumba-kumba állatoknak máshová kellett vándorolniuk élelem után keresgélve. Márpedig élelem csak egyetlen helyen volt: egy rengeteg erdőben a hegy túloldalán. Ebbe az erdőbe csak úgy tudtak eljutni, ha átvágtak a törpék szántóföldjein meg kertjein az éj sötétjében. El sem tudjátok képzelni, hogy néztek ki a törpék kertjei meg szántóföldjei ezután! A kumba-kumba állatok keresztülcaplattak rajtuk, és nagy, csúnya lábnyomaik olyanok vol-

tak, mintha valaki lyukakat ásott volna a földbe.

Amikor kezdetét vette az esős évszak, a kumba-kumba állatok természetesen visszaköltöztek a Gumpa-Gumpa lápba, hogy a bumpa-bumpa fák finom, zsenge leveleit lelegeljék. És ilyenkor ismét nagy, csúnya lábnyomok éktelenítették a törpék kertjeit, mintha valaki lyukakat ásott volna a földbe. Az egyedüli különbség az volt, hogy pont az ellenkező irányba mutattak, mint előző alaklommal. Persze a törpéket mindez rendkívül felháborította, még ha csak hétévenként esett is meg.

A törpéket nemcsak ez bosszantotta. Nagy ritkán, amikor az óriás óriásit sóhajtott, mert úgy érezte, ő csak egy aprócska pötty a nagyvilágban, sóhajtása óriási szelet kavart. Akkora szelet kavart az óriás óriási sóhajtása, hogy néha a saját házának is levitte a tetejét. Elfújta a kertjében lévő tárgyakat, sőt sziklákat tépett ki a helyükből. Az óriás észre sem vette a szelet, hiszen ő óriásnagy óriás volt, és a szél számára icipici lehelet csupán. Ám a hegycsúcsról óriásnagy kövek gördültek le a hegyoldalon, egyenesen a törpekertek kellős közepébe. Megtörtént, hogy egy-egy apró házacskát meg istállót is találat ért.

A törpék természetesen nem tudták, hogy az óriás sóhajtozik odafent a hegy tetején. Nem tudhatták, hogy szomorú sóhajai szélvihart támaszthatnak, mert a hegy megvédte őket. De annyit tudtak, hogy él odafent egy óriás a hegy tetején, úgyhogy szegény óriást hibáztatták mindazért a kárért, amit a kertjükre és házukra zúduló kőgörgetegek okoztak.

– Hogy képzeli, hogy ilyesmit művel?! – méltatlankodtak a törpék. – Gonosz, ártalmas egy óriás ez! Meg kellene büntetni mindazért, ami velünk történt. Az ő hibája!

De soha senki nem próbálta megmászni a hegyet, főleg azért, mert a sziklák nagyon-nagyon meredekek voltak. A törpék között volt egy fiatal fickó, Csúnyabú, aki nagyon-nagyon szeretett volna király lenni. Folyton mondogatta a törpéknek, hogy Bumbalu király túl öreg, és képtelen ellátni a feladatát. Azt mondta, fiatal királyra van szükségük, akinek új ötletei vannak, és ügyesebben feltalálja magát. De a törpék végig sem hallgatták Csúnyabút, mert mindannyian szerették királyukat, Bumbalut, és úgy tartották, hogy ő a lehető legbölcsebb király. Így hát Csúnyabú törni kezdte a fejét, miféle csellel válhatna belőle mégis király.

Aztán egy éjszaka, amikor Bumbalu király békésen szunnyadt ágyában, Csúnyabú besettenkedett a szobájába, és ellopta az ébresztőórát a király ágya melletti asztalkáról.

Mint már mondtam, ez volt az egyetlen ébresztőóra a törpék birodalmában, s így Bumbalu király legféltettebb kincsükként őrizte.

A következő reggelen esős napra virradt a törpék városkája. Egyetlen napsugár sem kandikált be az apró házikókba, hogy a törpéket felébressze. Így hát mindannyian délig aludtak. Bizony, nagy-nagy baj volt ez, mert a szarvasbogarak éhen maradtak. A többi bogárkák is éhesek voltak, és a levéltetveket sem fejte meg senki. A reggeli sem főtt meg. A törpék nagyon elszomorodtak. Futottak a királyukhoz, hogy lássák, mi történt az ébresztőórával.

Legnagyobb meglepetésükre Bumbalu király még mindig édesdeden szunyókált icipici ágyikójában!

– Ébredj, Bumbalu király, ébredj már! – kiabálták a fülébe. – Hová lett az ébresztőóránk? Egyikünk sem ébredt fel idejében. Nem végeztük el a reggeli tennivalókat. Minden a feje tetejére állt. Ilyesmire még nem volt példa! Hol az ébresztőóra?

A vénséges vén Bumbalu király pillantását az icipici ágyikója melletti icipici asztalkára vetette. Az ébresztőóra nem volt ott! De hogy hol lehet, arról Bumbalu királynak fogalma sem volt.

Az összes törpe az ébresztőórát kereste. Keresték égen és földön. Keresték a lehullott falevelek alatt. Keresték a pókhálókban. Még a darázsfészkekbe is bekukkantottak. De az óra nem volt sehol.

Lassanként aztán kénytelenek voltak felhagyni a keresgéléssel, mert el kellett látni az állatokat. Végül már csak a vénséges vén Bumbalu király folytatta a keresgélést. Egyszer csak odaosont mellé Csúnyabú.

– Felséges királyom, én tudom, hol az óra – súgta a jóságos király fülébe. – Ha megígéred, hogy senkinek sem szólsz, elvezetlek oda.

Szegény Bumbalu király persze titoktartást ígért, csakhogy visszakapja az óráját.

– Kövess! – mondta Csúnyabú, és kivezette a királyt a mezőre.

Egész a hegy lábáig mentek, ahol sok-sok nagy kő hevert, szerteszét. Volt itt egy régi egérlyuk, ahol valaha egy egész egércsalád éldegélt, de elköltöztek, mert egyszer egy kő túlságosan közel zuhant le a hegyről.

– Itt van – mondta Csúnyabú az egérlyukra mutatva.

– Biztos vagy benne? – kérdezte a király meglepődve.

– Hát persze, hogy biztos vagyok benne – húzta fel az orrát Csúnyabú. – Nem hallod ketyegését?!

Így hát a király lehajolt az egérlyuk bejáratához, és ha hiszitek, ha nem, meghallotta hőn szeretett órájának ketyegését a lyuk legeslegmélyéről.

– Igazad van – mondta boldogan a király. Levette fejéről az aranykoronát, és átnyújtotta Csúnyabúnak. – Kérlek, tartsd meg ezt egy kicsit – mondta.

**Tudjátok, hogy a levéltetveket a hangyák háziállatként használják? Ősszel a hátukra veszik ezeket a rovarokat, leviszik a hangyabolyba, és enni adnak nekik. Cserében a levéltetvek tejszerű folyadékkal táplálják őket. Tavasszal „gazdáik" ismét hátukra veszik „teheneiket", és visszaviszik őket... a fára!*

Számítógép-suli 61.

ECDL-FELADATOK

Mivel a legutóbbi feladatban több hibát is vétettek azok, akik elküldték a feladatot, ezért az elkövetkezőkben – az **ECDL**-példatárhoz hasonlóan – az értékelési irányelveket és a szükséges ismereteket is megadjuk. A táblázat tabulátorok alkalmazásával is elkészíthető.

A feladatot elkészítése után nyomtassátok ki, és ezt az *Irka* levelezési címére küldjétek el. Az elkészített dokumentumot mentsétek el, és azt pedig egy elektronikus levél mellékleteként továbbítsátok nekem a következő címre: *irka.pd@gmail.com*. A dokumentum fejlécében legyen feltüntetve a nevetek, az iskola neve melybe jártok, a láblécben pedig az osztályotok is. A feladat megoldását *december 30-ig* kell elküldeni, melyet kijavítok és az eredményeket a következő számban fogjuk közölni.

A NŐK VÁLASZTÓJOGÁNAK KIVÍVÁSA

Új-Zéland	*1893*	Ceylon (ma: Srí Lanka)	*1932*
Ausztrália	*1902*	Fülöp-szigetek	*1937*
Finnország	*1906*	Jamaica	*1944*
Norvégia[1]	*1913*	Franciaország	*1945*
Dánia	*1915*	Olaszország	*1945*
Szovjetunió	*1917*	Japán	*1945*
Nagy-Britannia[2]	*1918*	Kína	*1949*
Németország	*1918*	India	*1949*
Lengyelország	*1928*	Mexikó	*1952*
Hollandia	*1919*	Egyiptom	*1956*
Kanada	*1920*	Kenya	*1964*
USA	*1920*	Svájc	*1971*
Írország	*1922*	Jordánia	*1982*
Brazília	*1934*		

[1] Norvégiában a nők 1907-ben részleges választójogot szereztek.

[2] 1918-ban csak a harminc éven felüli nőknek adtak választójogot.1928-ban a választójogot a 21 éven felüli nőkre is kiterjesztették.

Értékelési irányelvek/Szükséges ismeretek:

Alapszintű műveletek:

Dokumentum mentése
Dőlt betűk
Vastagított betűk
Betű méretezése
Bekezdés középre igazítása
Bekezdés beljebb kezdése
Szövegszélesség állítása
Keretezés (szegélyvonalak)
Utolsó művelet visszavonása

Emelt szintű műveletek:

Szürke háttérszín
Szürke háttérszín a megfelelő szélességben
Vonalak beillesztése
Kiskapitális betűk
Felsőindexes betűk
Fejléc alkalmazása

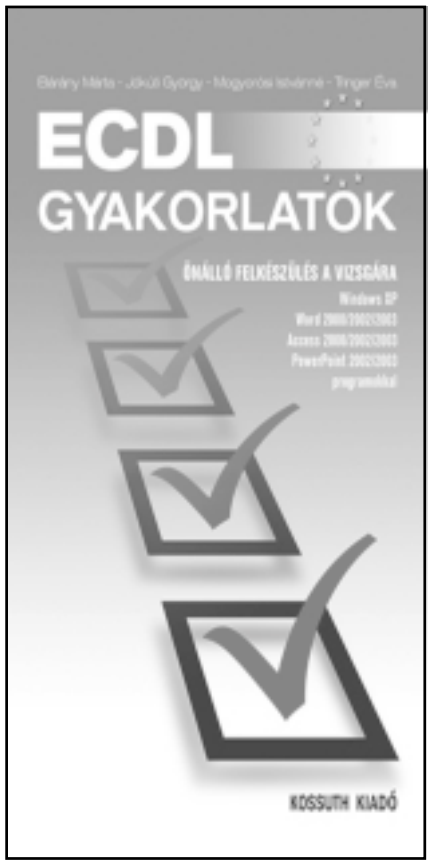

Pallay Dezső

Fesd ki!

Feladat

Miért hullanak le ősszel a fák levelei?

A PÉNZ TÖRTÉNETE

A híres libertás

Képzeld el, milyen lehetett Magyarország, amikor 150 éves török uralom után felszabadult. Felszabadult? A töröktől kifosztott népet nem kímélte az idegen „felszabadító”. 1699-ben kötötték meg azt a békét, amely Magyarországot Erdéllyel együtt a Habsburg királynak juttatta. És már 4 év múlva annyira elege lett a magyarnak a felszabadítóból, hogy a réges-rég áhított béke helyett fegyvert fogatott vele a kétségbeesés. Zrínyi Ilonának fia, II. Rákóczi Ferenc állt a szabadságharc élére.

A háborúhoz azonban pénz kellett. Fegyvert csak aranyért, ezüstért adtak. Ez pedig nemigen volt Rákóczinak és kurucainak. Mit tehetett? Olvassuk csak a fejedelem írását: „Az összes vármegyék és királyi városok beleegyezését kértem, s azt megnyervén, rézpénzt verettem a közszabadság jelvényeivel, nem saját címeremre.” Így volt! Ebben az időben minden király, fejedelem a saját képét tétette a pénzre. Kivéve Rákóczit!

Rákóczi arany- és ezüstpénzein az ország címere, másik oldalán pedig a Madonna volt.

A szabadságharc elbukott.

A nép azonban szívébe zárta Rákóczit. A szabadságharc alatt elértéktelenedett libertások pedig új értéket kaptak; aki tudta, legalább egyet elrejtett. Sokan a nyakukba függesztve hordták, mert Rákóczit, a szabadságharcot jelentette.

Mézeskalács, *Szerbia*

A borz társbérlője

A világirodalom egyik rejtélye, hogyan lett a róka a mesék és közmondások sztárja. Ha sorra vesszük a tulajdonságait, először is meg kell állapítanunk, hogy alig nagyobb egy megtermett macskánál. Nem épít házat, fészket, még lyukat sem ás, általában egy jobb sorsra érdemes borzot választ ki magának, és társbérletre kényszeríti, egészen addig, míg társbérlője föl nem adja az együttlakást, és el nem költözik. Ugyanakkor kényelemszerető, imádja a meleget, ha kószálásai során elfárad, leheveredik egy-egy napos helyre és horkolni kezd, néha olyan mélyen alszik, hogy a vadász és kutyája is meglepheti. Sokkal éberebben indul azonban este vadászni, sompolyog, körbe-körbe jár, figyel, egyszóval nagyon óvatos, állandóan fedezi magát.

Szó sincs arról, hogy a róka különösebben ravasz lenne. Éppen ellenkezőleg, igazi rabló, aki módfelett élvezi a baromfiudvar nyújtotta örömöket, ha biztonságban teheti. Ha viszont a legkisebb veszélyt érzi, továbbáll. Őkelme egyébként igazi ínyenc, a hús mellett nem veti meg az édes gyümölcsöt sem. Igazából nem lehet tudni, kire ütött, hiszen legközelebbi rokonai a sokkal kevésbé eszes sakálok, majd utánuk a farkasok és bizony a kutyák következnek.

Az anyaróka önfeláldozó típus, maga csak egérrel táplálkozik, míg a kölykeinek hordja a nagyvadat. Az apa nemigen törődik az utódokkal, de azonnal felébred benne a gondoskodó hajlam, ha panaszos vonításukat hallja; az árván maradt kölyköket hímek nevelik fel.

Jó Pajtás, *Szerbia*

Ízlés dolga

Van, aki rajong a kerti törpékért, van, aki förtelmes giccsnek tartja őket. Ízlés dolga. Azt azonban sokáig senki sem tudta, hogy honnan származnak, kik alkották meg az első törpikéket. Német szociológusok nemrég kiderítették, hogy valószínűleg az elsők a XIII–XIV. században születtek Törökországban. Abban az időben Afrikából arab rabszolgakereskedők apró pigmeusokat vittek Törökország bányáiba, ahol a legnehezebb munkát végezték. Munkabírásuk annyira lenyűgözte a törököket, hogy alakjukat kőből faragott szobrok formájában is megörökítették. Velencei kereskedők útján aztán a szobrok elkerültek Olaszországba, és ott gazdag polgárok, kereskedők kertjeit díszítették velük. Innen honosodtak meg aztán egész Európa területén. A XVII–XVIII. században megváltozott a kis kőemberkék külseje, akkor kezdtek európaiakká válni, fehér arccal, arany díszítéssel, gipszből, agyagból, fából egyaránt készültek. A németek azt is kiderítették, hogy a világ szinte minden országában jelen vannak, és jelenleg mintegy 35 millió törpefigura áll a kertekben, parkokban.

Tábortűz, *Szlovákia*

Számos legendák

• Földünkön a legalacsonyabb hőmérsékletet, mínusz *89* Celsius-fokot a Déli-sarkvidéken mérték.

• A világ *50* legmagasabb hegye mind Ázsiában található.

• Magyarországon bocsátották ki a világ legmagasabb címletű bankjegyét, az egymilliárd milpengőst.

• Ha soha nem vágatnánk le a hajunkat, életünk végére kb. kilenc méteresre nőne, azaz egy háromszintes ház ablakából kilógatva leérne a járdáig.

• A Mars legnagyobb vulkánja *27* km magas.

• A világ legnagyobb lakott palotája Ázsiában, Bruneiben található: *1788* szobája van.

• Hawaii szigete évente több mint *7* centiméterrel közelebb kerül Japánhoz.

• A hagyományos órák gyorsabban járnak nagy magasságban, mint a tengerszinten.

• Kínában ma több ember él, mint *150* évvel ezelőtt az egész Földön.

• Az Antarktiszon csak két bankautomata működik.

• A legendák szerint Montezuma azték uralkodó ötven csésze csokoládét ivott naponta.

• A világ legnagyobb csokoládésdobozában *90090* darab édesség volt.

• A világ legnehezebb citromja *5* kiló *25* deka súlyt nyomott.

• Testünkben a vér naponta *95* ezer kilométert tesz meg.

Szabad Föld/Gyermekvilág, *Magyarország*

Iskolai dolgozatokból

• A cápa jellemzése: embert nem eszik, de nem lehet benne bízni.

• Az őserdő olyan terület, ahova emberi kéz még nem tette be a lábát.

• II. Endre a Szentföldről visszatérve hazáját és feleségét fenekestül felforgatva találta.

• A hajó jéghegynek ütközött és elsüllyedt a Duna közepén. Innen gyalog folytatták útjukat.

• IV. Béla várromokat épített.

• A hős várkatonák általában nem érték meg haláluk napját, mert már korábban elestek a csatában.

• Dugovics Titusz hátsóját a falnak támasztotta, és azon felmászott.

• Móricz Zsigmond később megnősül és elveszi a feleségét.

• A néma Katrin hallgatag lett.

• Arany János 1817-től 1822-ig született.

• A Hunyadi László olyan ballada, amelyben a főhőst feldolgozzák.

• Petőfi mindent megtenne a nemzet érdekében, csakhogy ő is hősi halott legyen.

• Petőfi úgy rohant a csatába, hogy jobb kezében a vers, bal kezében pedig a kard volt.

• Kölcsey 1815 januárjától 1816 tavaszáig nem írt verset. Ebből az időszakból 3 verse maradt ránk.

• A katonák életüket és halálukat kockáztatták.

• A víz oxigénből és folyadékból áll.

• A Szent Jobb István király bal keze.

Jó Pajtás, *Szerbia*

Fesd ki!

Feladat

Mit nevezünk avarnak?

Lackfi János versei

Aprítók

Paprika-karika,
paprika-karika,
karikát karikára
aprít a Marika.

Uborka-dudorka,
uborka-dudorka,
halomba kuporgat,
nyiszálgat a Dorka.

Káposzta kabátja
keresztbe levágva,
készül a saláta,
vágja a Renáta.

Becsapós vers

Lába, támlája szép,
de remek ez a szék…
tűzifának!

Finom a te müzlid,
tudod-e, hogy ízlik…
a fenének!

Hogyha kicsit fáradt,
masszírozom hátad…
bunkósbottal!

Jaj, te vagy a legszebb,
bizony úgy szeretlek…
mint a tetvet!

Leskelődők

Az üvegből a méz
pontosan rám kiméz.

Az üvegből a mustár
pontosan engem mustrál.

Az üvegben a lekvár
pontosan engem megvár.

Az üvegben a kompót
pontosan énrám gondót.

Megeszem hát a mézet,
mert pontosan rám mézett.

És megeszem a mustárt,
mert éppen engem mustrált.

És megeszem a lekvárt,
mert éppen engem megvárt.

És megeszem a kompótot,
mert éppen énrám gondót ott.

Mázlisták

Mázlija van a bolháknak,
nincsen torkuk, így nem fájhat.

Mázlista a gyilkos rája,
nem gyullad be mandulája.

Mázlista a krokodilus:
nem les rá a gyomorvírus.

Nagy mázlista még a fóka,
nem lyukad ki a szemfoga.

Mázlid van, lúd! Libaólba
nem köszönt be rubeóla.

Mázlista szőrmók a szkunksz,
Messze kerüli a mumpsz.

Mázlistább, ki kicsit beteg:
nem fáj neki, s otthon lehet!

szkunksz – borz

A szénégető álma

Japán népmese

Réges-régen történt, Hida tartományban, ahol a hegyek úgy borulnak egymásra, mint a kabát két szárnya. A Szóre nevű völgyben élt egy derék szénégető, akit Csókicsinak hívtak.

Egyszer éjjel, álmában megjelent előtte egy remeteféle öregember, s így szólt:

– Idehallgass, Csókicsi! Eredj el Takajama városába, s állj ki a Miszóárusok hídjára! Meglásd, jó hírt fogsz ott hallani!

Másnap, ahogy felébredt, Csókicsi váltig töprengett magában, hogy vajon mi lehet az álom értelme. S bár nem tartotta egyébnek káprázatnál, az álombéli öreg mégis bogarat tett a fülébe. Végül úgy döntött, csak elmegy Takajamába.

Még alig pitymallott, amikor hátára vette az eladásra szánt faszenet, s elindult vele Takajamába. A városban utcáról utcára járt, árulta a portékáját, s közben itt is, ott is hiába kérdezősködött, hogy merre van a folyó. Mert Takajama városnak város volt ugyan, ám mivel magasan a hegyek között feküdt, folyónak a nyomát sem lehetett találni benne. Csak nagysokára lelte meg Csókicsi a hidat, ami afféle padlódeszkából ácsolt, rozoga tákolmány volt, s két hegyet kötött össze. Az emberek ezen jártak át vásárolni a híd lábánál lakó miszóárusokhoz, akik a messze földön híres szójababpasztát készítették. Csókicsi szinte egész nap a hídon álldogált, de bizony nem hallott senkitől semmit, amit jónak tarthatott volna.

De mert jámbor ember volt, kiállt másnap, harmadnap, sőt még negyednap is, hátha mégiscsak hall valami jó hírt, ahogy az öreg ígérte neki álmában.

Aztán az ötödik napon a híd tövében lakó boltos, aki nap mint nap látta a hídon ácsorgót, furcsállani kezdte a dolgot. Odament hát a tétlen várakozó Csókicsihez, s kíváncsian megkérdezte:

– Hallja-e, jóember! Nem tudom ugyan, hogy kelmed kiféle-miféle, de nem árulná el, hogy mivégre álldogál itt már vagy ötödnapja?

– Tudja, az úgy történt, hogy… – kezdte Csókicsi, s ezzel elmesélte különös álmát.

Erre a boltos fitymálóan nevetni kezdett.

– Bizony, balga ember lehet kelmed, ha egy csalóka látomásnak így fölül! A minap jómagam is álmodtam hasonlót. Megjelent előttem egy remeteféle vénség, és mindenféle zagyvaságokat beszélt: hogy él valahol Hida tartományban, egy Szóre nevű völgyben egy ember, akit Csókicsinak hívnak, és…

– Tyű, a mindenit – hisz ez rólam beszél! – képedt el Csókicsi, de igyekezett nem mutatni megdöbbenését, hanem csak hümmögetett.

– No, annak a Csókicsinek a háza mögött – folytatta az álommeséjét a boltos – van egy fenyőfa. Eredj, mondta nékem az álombéli öreg, s ásd fel a fenyőfa tövét, mert a fa alatt nagy kincs van elrejtve! Csakhogy nekem fogalmam sincs róla, hol lehet az a Szóre nevű völgy; de még ha tudnám is, nem vagyok én annyira ostoba, hogy komolyan vegyek egy ilyen badarságot. Látja, jóember, kelmed is jobban tenné, ha szépen hazamenne ahelyett, hogy itt fecsérli el a drága idejét!

Csókicsi persze rögtön megértette, hogy ez az a jó hír, amelyre várt, s ennek úgy megörült, hogy még köszönni is elfelejtett nagy siettében.

Amint hazaért, tüstént kiásta a fenyőfa tövét, s valóban sok-sok kincset talált, pontosan úgy, ahogy az a boltos álmában megmondatott. Egy csapásra dúsgazdag ember lett belőle, s a környékbeliek attól kezdve csak Bőszerencse úrként emlegették.

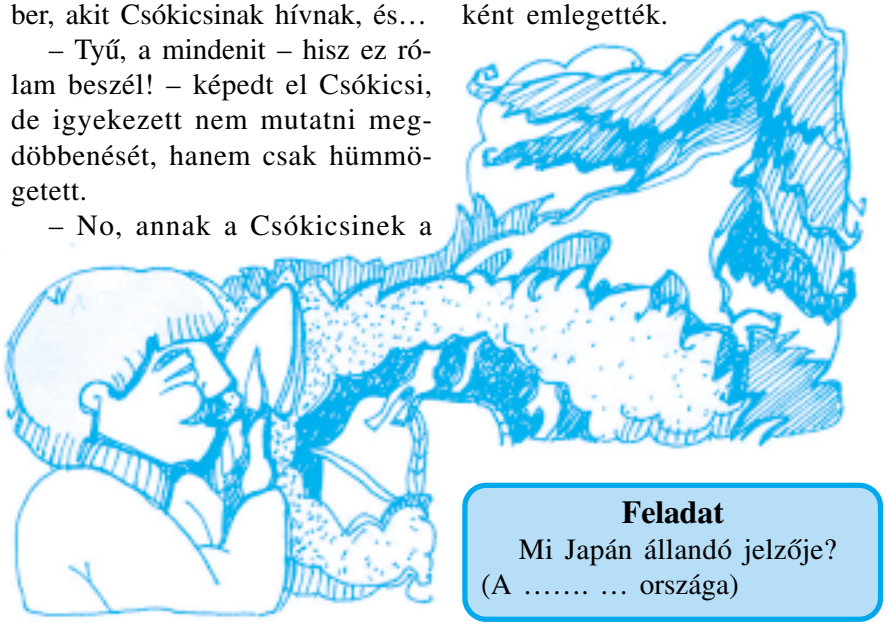

Feladat

Mi Japán állandó jelzője?
(A ……. … országa)

Jójárt János

Francia népmese

Volt egyszer egy legény. Jójárt Jánosnak hívták, elment a tarlóra kalászt szedni. Szedett is három szálat, azzal megelégelte. Bekopogtatott az első háznál.

– Ki van odakint?

– Én volnék, Jójárt János!

– Kerülj beljebb! Mi kéne, cimbora?

– Ugyan, tegyétek már ezt az én három kalászomat a kenyeres polcra. Visszafelé majd benézek érte.

Hát őrizgetik neki a három szál kalászát; jön is egy idő múlva Jójárt János vissza.

– Elvinném a három szál búzakalászom!

– A búzád? Azt bizony megette a tyúkocskánk!

– Márpedig vagy a búzakalászt ide, vagy a tyúkocskát!

– Búza nincs már, vidd a tyúkocskát!

Jójárt János fogja a tyúkot, hóna alá kapja, és bekopogtat a következő háznál.

– Ki van odakint?

– Én volnék, Jójárt János!

– Kerülj beljebb! Mi kéne, ha vóna?

– Itt van a tyúkocskám, nem maradhatna nálatok, míg odajárok? Nem akarom cipelni, majd visszafelé benézek érte.

– Vidd az udvarba, ereszd a többi közé!

Viszi az udvarba, a többi közé ereszti, odébbáll. Néhány nap múlva arra kerül megint.

– A tyúkocskámért jöttem!

– A tyúkocskádért? Azt bizony eltaposta a kancánk!

– Márpedig én rátok bíztam a tyúkocskámat, nem hagyom a dolgot annyiban. Vagy a tyúkocskát ide, vagy a kancát!

– A tyúkocskával nem szolgálhatunk, vidd a kancát!

El is vezeti János a kancát a kötőféknél fogva, és bekopogtat a következő háznál.

– Ki van odakint?

– Én volnék, Jójárt János!

– Kerülj beljebb! Mivel szolgálhatnánk?

– Nem köthetném be a kancámat hozzátok két napra az istállóba?

– Megtesszük, hogyne tennénk meg ezt a kicsi szívességet. Kösd csak be a többi ló közé!

Jójárt János ott is hagyja a kancáját és pár nap múlva visszatér.

– Itt volnék, a kancámért jöttem!

– A kancádért? Hát bizony itatásnál belefulladt a folyóba, amikor levitte a kislány.

–Azzal nem sokra megyek, ha tudom, hol fulladt bele. Vagy a kancát adjátok ide, vagy a kislányt!

– A kancát már nehezen tudnánk visszaadni, vidd a lányt!

Fogja Jójárt János a kislányt, beledugja a zsákjába, hátára veszi, és már viszi is. Hanem útközben megáll egy kis beszélgetésre. A kislány keresztanyja aznap finom édeskását főzött neki, és hogy a kása megfőtt, elkiáltotta magát, ahogy szokta:

– Hát a lábast ki nyalja ki?

– Én, keresztanya! – szólt egy cérnahangocska.

– Hol? Hol vagy, kicsikém?

– Jójárt János zsákjában!

János éppen nem néz oda, a keresztanya hamar kiszabadítja a kislányt a zsákból, és hogy János semmit sem vegyen észre, bedug a helyébe egy kandúrt, egy kutyát és egy köcsög tejet. Jójárt János közben kibeszélgette magát, újra a vállára veti zsákját, és útnak ered; nem is igen vett észre semmit, olyan egyforma nehéz maradt a zsákja, hanem ahogy bandukol vele, s lötyög jobbra-balra a hátán, csak furcsállja, csak figyeli, mi izeg-mozog ebben a bolondos zsákban? Mintha verekednének benne! Úgy is volt. A kandúr meg akarta inni a tejet, a kutya a kandúr farkába harapott, a tej kifolyt, s végigcsurgott Jójárt János hátán.

– Hallod-e, te erre-arra, hát így huncutkodsz?! – kiáltja Jójárt János. – No megállj, majd adok én neked!

Hát egyszer csak nyílik a zsák, egy ugrással kinn terem a macska, azzal uzsgyi, neki a rétnek, a kutya meg utána. Nagy, kerek szemeket meresztett utánuk János, hogy itt meg miféle csoda történhetett. De akkorra már bottal üthette a nyomukat, nemcsak a kislányét, de kutyáét, macskáét is. Így lett Jójárt Jánosból Póruljárt János.

Feladat

Melyik ismert magyar közmondás illik erre a mesére?

Miért?

Miért olyan fontos számunkra az időjárás?

Az emberek többsége kíváncsian kukkant ki reggel az ablakon: vajon süt-e a nap és kék-e az ég? Sok minden függ az időjárástól: hogy hogyan öltözködünk, hogyan töltjük a szabadidőnket, mi terem meg a szántóföldjeinken, és milyen házakat építünk. Az egészségünkre is hatással van az időjárás: a frontérzékeny emberek fejfájással, fáradtsággal reagálnak az időjárás változására. Az időjárás elemei a tájat is alakítják. A hó táplálja a gleccsereket, a jég csiszolja a hegyeket, a szél koptatja a sziklákat, a homokból pedig magas dűnéket formáz. Senki és semmi nem menekülhet az időjárás elől. Mindenhová követ minket.

Tudod-e, hogy

a) az időjárási front a légkörben lejátszódó fizikai folyamatoknak egy jellegzetes formája?
b) létezését csak a XX. században fedezték fel?
c) felfedezője egy norvég meteorológus: Bjerkness volt?
d) az időjárási frontok ráncokként jelennek meg az időjárási térképeken, mivel a ciklonokat határoló folytonos vonalakon hullámok jelentkeznek ott, ahol a front elhelyezkedik?
e) az időjárási frontnak két fő típusa ismert: a hidegfront (a meleg levegőt követi a hideg) és a melegfront (a meleg levegő áramlik a hideg mögött)?
f) a hideg front mozgása általában gyorsabb, mint a melegfronté?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Napsugár-tányérkák

Elkészítési idő: 20 perc
Hozzávalók: 4 szál sárgarépa, ¼ káposzta, 4 édes alma, 1 csésze mazsola, 8-10 evőkanál narancslé, 3 evőkanál citromlé

Lereszeljük a megtisztított sárgarépát, a megmosott almát és a káposztát. Egy edényben összekeverjük, hozzáadjuk a mazsolát, a citromlevet és a narancslevet.

Ha valaki nem szerei a sárgarépát, narancsszeleteket is használhat helyette, de sárgarépával finomabb!

Jeles évfordulók Magyarország történetéből

November 13.

A magyar nyelv használatáról

1844. november 13-án V. Ferdinánd magyar király szentesítette az 1843–44-es országgyűlés által elfogadott és felterjesztett törvényeket.

A II. törvénycikk a reformkor egyik sarkalatos kérdését vitte diadalra, a magyar nyelv hivatalos használatáról szóló döntést, melyért Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc és a legnagyobb reformpolitikusok küzdöttek.

A törvénycikk értelmében a törvények, az országgyűlés, a törvényhatóságok, a helytartótanács és a törvényszékiek nyelve a latin helyett a magyar lett. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy az oktatásban már korábban bevezetett magyar nyelv – a hadsereg kivételével – az egész közélet hivatalos nyelvévé vált.

Megszületett a polgári nemzet egyik alapköve.

A magyar művelődés nagy alakjai

Széchényi Ferenc

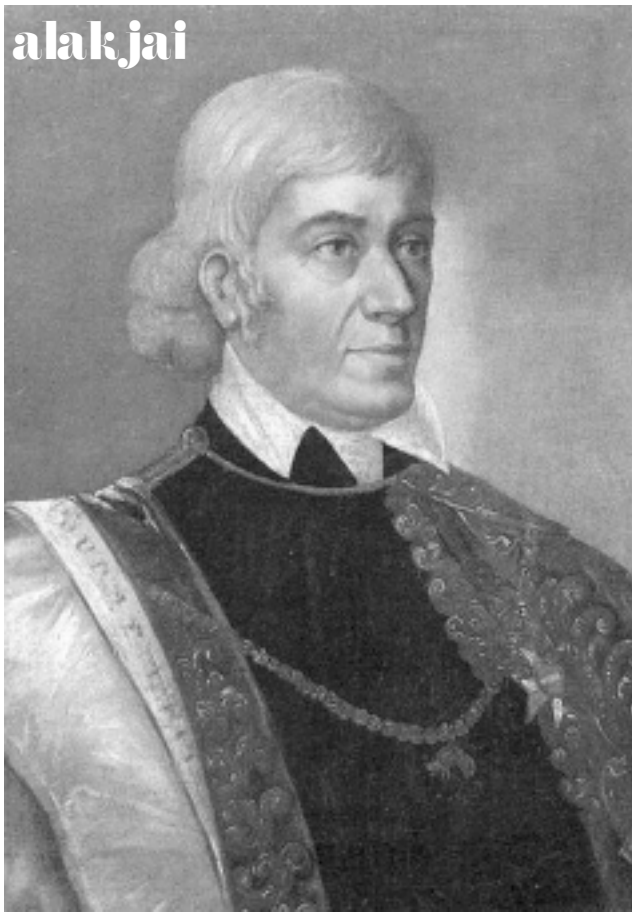

A legnagyobb magyar apja, gróf Széchényi Ferenc, Somogy vármegye főispánja, aranygyapjas lovag, királyi küldött és biztos 1754-ben született Széplakon.

Sopronban, Nagyszombaton, illetve a bécsi Theresianumban tanult, ahol nyelvekkel, jog- és államtudománnyal, gazdaságtannal ismerkedett meg. Itt találkozott a kor jeles régészeivel és érmeszakértőivel, az ő hatásukra kezdett műgyűjtéssel foglalkozni.

A felvilágosult rendiség képviselőjeként több reformjavaslatot fogalmazott meg, de 1790-től visszavonult a közélettől.

Már fiatal korától gyűjtötte a hungaricumokat, a magyar nyelvű és vonatkozású könyveket és egyéb kiadványokat.

1802. november 25-i dátummal 11 884 nyomtatványból, 15 000 kötet könyvből és 1 152 kéziratból álló gyűjteményét a magyar nemzetnek adományozta, amit később cenki gyűjteményének 6 000 rézmetszetével és 9 206 kötet könyvével egészített ki. Azonban mindezek előtt elkészítette a leendő könyvtár katalógusát is, amelyből egy-egy példányt külföldi tudományos intézeteknek is megküldött. Ezt a dátumot tekintjük az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Múzeum megalapítási évének is. 1818-ban a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozta soproni könyvtárát is. Bőkezű adományaiért és szolgálatainak elismeréséért érdemeit 1807-ben az országgyűlés törvénybe iktatta.

Széchényi Ferenc több külföldi egyetem tagja volt, így a göttingeni és a jénai egyetemnek is. 1812-től a bécsi tudományos akadémia tiszteletbeli tagja. 1812 és 1820 között, azaz az abszolutizmus évei alatt ismét a magánéletbe vonult, mintegy tiltakozva Metternich rendszere ellen. A politikai reakciót látva egyre levertebb lett, és ahogy fia írta: *a nemzet jövője felett kétségbeesve, reménytelenül szállt sírjába* 1820-ban.

A mi nyelvünk

Teremtő anyanyelv

(Részlet)

A nyelv haza is. Haza a hazán belül, még inkább haza annak földrajzi határain kívül. Sajátosan összekötő, testvéri szövetsége az azonos anyanyelvűeknek. Meghatároz múltat, emlékezetet. *Nyelvédesanya; s egyszerre szülötte egész nemzet s annak minden gyermeke*. Jellemet formáló és meghatározó a vállalása. Nemcsak elkülönít, össze is kapcsol. Emberségünk kifejezésének fontos eszköze, miként értelmi képességeinké is. Az emberiség legrégebbi és legalapvetőbb találmánya, leleménye, törvényszerű felfedezése, s egyúttal minden további tudás megőrzésének, továbbadásának alapja. Létrehozásához levegő szükséges, miként az élethez. Minden szép szó már a gyermeki ajkon valóságos tündéri találmány!

Az anyanyelv, ahogy mi, magyarok mondjuk: *édes anyanyelv, melengető közeg, érzelmi szülőföld, értelmi szülőföld, értelmi rendszer, gyönyörű eszköz képességeink sokszínű kimutatására.* Mert nyelv nélkül nincs gondolat, csupán sejtelem lehetséges, ám a sejtelem önmagában megfogalmazhatatlan érzés volna, szavak formálása nélkül.

A nyelv tudás, közvetítés, önkifejezés, indulat és értelem ötvözése hangokban, hangzókban, szavakban.

Kiss Dénes

Postabontás

Szerkeszti:
Kovács Erika

A harangok „beszélgetése”

Még a múlt tanévben érkezett az a levél, amelyben egy *Irka*-olvasó (nevének elhallgatása mellett) azt kérdezte, minek a tiszteletére szól a déli harangszó.

A déli harangszó az 1456-os nándorfehérvári győzelem emlékére szólal meg. 1456 júliusában a keresztények hősiesen védték Nándorfehérvár (a mai Belgrád) várát II. Mehmed török szultán több mint tízszeres túlerőben levő ostromló seregével szemben, majd július 22-én Hunyadi János vezetésével legyőzték a törököket. Ennek tiszteletére szólal meg a legtöbb településen 12 órakor a harang. A magyar népköltészeti gyűjtések lejegyezték a harangok „beszélgetését”. A nép értelmezi a harangok szavát, megérti, mit mondanak. Íme mutatóba néhány népi harangszó-magyarázat:

A **bátyúi** harang azt mondja: Harangoznak délre, libapecsenyére

A **beregújfalui** azt, hogy Kolozsváron van a párom, vagy azt, hogy Giling-galang, szól a harang, a jó lélek fehér galamb.

Árvizes időben így szólt a **lónyai** harang: Lónyán – nincs kenyér, Lónyán – nincs kenyér!

Ráfelelt a Tisza túlsó partjáról a **benki** templom harangja: Benken – sincsen, Benken – sincsen!

A **mezőkaszonyi** harang így panaszkodott: Boldog Isten – mivel élünk? Boldog Isten – mivel élünk?

Végül a gyors beszédű kisharang árulta el a táplálkozás fő forrását: Csíkkal – hallal, csíkkal – hallal!

A Rétközben is előfordult nem egyszer, hogy a kenyérnek való gabona elfogyott. Ilyenkor még a harangok is panaszkodtak. **Tiszarád** harangja ezt mondta: Nincsen kenyér Rádon!

Vasmegyer harangja szaporán fecsegte: Megyeren sincs, Megyeren sincs!

Nagyszalontán a bőséget hirdette a harang szava: Bűvön van minden, Bűvön van minden!

Mezőbaj harangjai is a bőségről felelgettek egymásnak. A kisharang: Kása, málé, puliszka, kása, málé, puliszka!

A nagyharang ezt felelte erre: Minden van, minden van!

A **korondi** fazekasok edényei egész Erdélyben, sőt a XIX. század második felében már Erdély határain túl is keresettek voltak. A hegyvidéki fazekasok a cserépedényt gabonáért, búzáért cserélték. Ezt hirdette a korondi harangszó is. Az egyik harang aggódva így szólt: Korondon nincsen búza, Korondon nincsen búza! A másik harang megnyugtatóan válaszolt: Ha nincs búza, vagyon fazék, adnak azért!

És a Te falud harangja mit mond?

Ha ügyesek vagytok, és sokan beküldítek a harangotok szavának népi értelmezését, összegyűjthetjük a kárpátaljai harangok beszédét.

Próbáljuk meg, hátha sikerül! Várjuk szülővárosotok, szülőfalutok harangjának beszédét. Ha segítségre van szükségetek, kérdezzétek meg idős családtagjaitokat, szomszédaitokat.

Viharos éjszaka

Szürke fellegek fedik
éjszaka az eget,
s a csillagok fénye
köztük mind elveszett.
Szomorú az éjszaka,
a hold is látszani akar.
Dühös rá a felleg,
s nagy vihart kavar.
A szél tördeli a fákat,
letörnek az ágak,
folynak ki medrükből a tavak,
s omolnak le várak.
Dühös már mindenki,
a tavak lakói
és a várnak megmaradt romjai.
Nincs már mit tenni,
a vihart el kell, el kell kergetni!
Mit is lehet tenni?
A napnak kell szólni,
ő a legerősebb a vihart elzavarni.
A nap felkelt,
a vihar távozni látszik,
szürke fellegeivel már máshol játszik.
A nap ereje újból meglátszik,
ha a vihar utáni táj
fényben ázik.

Varga Nikolett, *Csepe*

Kerek vers

Kerek felhő gömbölyödik,
Kerek zápor kerekedik,
Kerek keszeg karikázik,
A víz alatt biz meg nem ázik!

Kerek folyón kerek híd,
Kerek kedvem vele folyik,
Kéne egy jó kerékpár,
A futásból elég már!

Miska Evelin, *Kisbégány*

A 2010/3. szám rejtvényeinek megfejtése

17.oldal
Kárpátalján **105** magyar tannyelvű iskola van.
20. oldal
A sünök 3 hónapos téli álmot alusznak.
21. oldal
A fazekas agyaggal dolgozik.
29. oldal
1. Tanévkezdés: Amikor útnak indul a sok kicsi iskolás.
2. Mesés rejtvény: Róka koma, törpe, Szende, Nemtudomka, óriás
3. *Regénycím:* A Noszty fiú esete Tóth Marival
4. Találósok: a) ökör, rádió, cukor, madár, tanuló, lekvár, ajtó, hintó, László
b) HAS, KAS, SAS, VAS
5. Kakukktojás: Duna (a többi kárpátaljai folyó), Kovászna (a többi kárpátaljai település)

Illik – nem illik

Egy régi könyvet kapott ajándékba az *Irka*. Az Athenaeum Kiadó gondozásában jelent meg a két világháború között. A gyerekeknek szánt szépirodalmi olvasmányok mellett számos hasznos tudnivaló is található a könyvben, például egy *Illik? – Nem illik?* sorozat. Az eltelt évek alatt változott az életünk, viselkedési szokásaink, ám az akkori jó tanácsok nem évültek el, ma is időszerűek.

Új sorozatunkban ezeket az egyszer volt, ám ma is érvényes viselkedési szabályokat ajánljuk figyelmetekbe. Szeretnénk, ha megírnátok, véleményetek szerint az évek során mely szabály avult el, vált szükségtelenné.

I. Ha egyedül vagy…
Ne gondold soha, hogy úgyse látja senki.
Ha fáradt vagy, se hagyd el magad.
Ne ülj görnyedten, szétterpesztett lábbal.
Ne csavard a lábaidat a szék lábai köré.
Ne rakd fel a lábad a székre, pamlagra.
Ne rúgd ki magad alól a széket, ha felállsz.
Ne nyújtózkodj, ne nyögdicsélj, ne ásítozz hangosan.
Köhögéskor, tüsszentéskor, ásításkor takard el az arcod – ha magad vagy is.
Szemed, füled, orrod ne dörzsöld, ne piszkáld.
A hajadban ne turkálj.
Evés közben ne könyökölj, ne olvass regényt.
A székeden ne hintázz.
Ne dobolj az asztalon, ablakon.
Magadban ne beszélj.
Ne bámulj ki az ablakon tanulás helyett.
Ha sietsz, ne dobáld ki az egész szekrényedet.
A széthagyott holmit ne gyűrd a párna, takaró alá.
Foglalkozz mindig valamivel, az unalom hozza a rosszkedvet, rossz gondolatokat.
A tisztaság, az illem kötelez – önmagaddal szemben is.

Nos, hogy gondoljátok, a felsorolt illemszabályok közül melyik avult el, melyik az, amelyiket ma már nyugodtan kidobhatunk illemkódexünkből?

Tréfás ügyességi versenyek

1. Próbáljunk meg teniszütőn teniszlabdát ütögetve versenyt futni. Nem lehetetlen, és nem is olyan egyszerű, de nagyon mulatságos.

2. Ha nagyon vidám körülmények között akarjuk ügyességünket és gyorsaságunkat kipróbálni, rendezzünk tojás-kanál versenyt. Ez nem egyéb, mint hogy evőkanálba egy tojást teszünk, és ezzel kell egy bizonyos távot lefutni. Aki ügyes, annak sikerülhet egész hosszú távon még fordulóval is a kanálon célba vinni a tojást minden „rántottakészítés” nélkül. Minél gyorsabban fut valaki, annál könnyebb a verseny! (Gondoljatok a fizikaórára, mit is tanultatok a tehetetlenségről?)

Tangram

Talán a legismertebb összerakó játék a kínai tangram. Számtalan legenda fűződik hozzá. A legelterjedtebb szerint a játék ősi eredetű és a császári dinasztiák már évezredek óta használják díszítésre, jóslásra, játékra. Az alapvető szabály egyszerű: minden figurához fel kell használni mind a hét részt, de nem lehet egymásra vagy keresztbe tenni a részeket. Valószínűleg a kínai tangram az a játék, amelyhez a legtöbb kirakható alakzatot ismerjük.

Szükséged lesz egy lehetőleg színes kartonpapírra, vonalzóra és ceruzára. Rajzold meg a pontos ábrát: rajzolj egymás mellé két egyforma szabályos négyzetet vastag vonallal. A bal oldali négyzet egyik átlóját rajzold be vastagon. A jobb oldali négyzet mindkét átlóját rajzold be halványan, segédvonalnak, majd a metszéspontot használva rajzold meg segédvonalnak a négyzet két felezőjét is párhuzamosan a szélekkel. Kösd össze a felső és jobb oldalsó felezőpontokat egy vastag vonallal. Erősítsd meg a segédvonalak által határolt fontos elemeket: a négyzetet jobb oldalt alul, és az átlók által határolt háromszöget bal oldalon. Töröld ki a halvány segédvonalakat.

Ha megcsináltad, csak ki kell vágnod a vonalak mentén, és kész is a tangram-játék. A képen látsz néhány kirakható kedves ábrát. Végy egy A5-ös vagy A4-es fehér lapot, tedd rá a tangram-elemeket, és építsd fel belőle a neked tetsző ábrát, majd egy vastag filctollal rajzold körbe – de csak a külső körvonalakat! Kész is a megoldandó rejtély! Készíts minél több sablont!
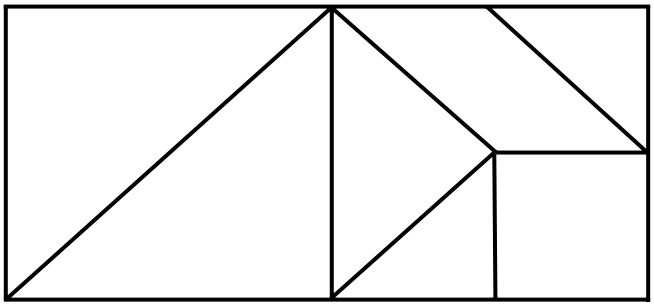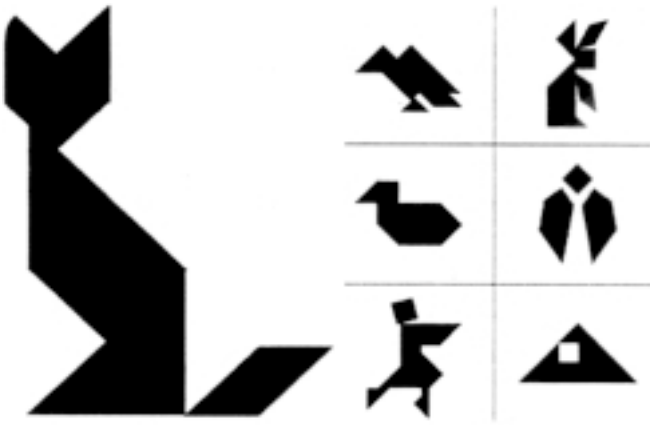
Tipp: ha szeretsz barkácsolni, egy vékony falemezből is kifaraghatod a tangram-lapokat, így tartós játékot készíthetsz. **(Jó Pajtás, Vajdaság)**